

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 175, Nisan 2026, s. 190-209

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.89957>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
26.02.2026

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.04.2026

Dr. Öğr. Üyesi Ş. Pınar TUNÇOK

İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksekokulu, Moda Tasarımı Programı
sptuncok@gelisim.edu.tr
Orcid: 0000-0003-0508-3469

MODA TASARIMINDA ESTETİK VE İŞLEVSEL TASARIM UNSURU OLARAK ÇENGELLİ İĞNE KULLANIMI

Öz

Moda, bireylerin sürekli yeni olana sahip olma isteği ile gelişen bir durumdur. Giysiler; statü, zenginlik, psikolojik, siyasi, dini göstergeler bakımından birer ifade aracı olarak nitelenmektedir. Giysilerin rengi, malzemesi, tasarımı vb. tasarım unsuru olmanın yanı sıra duygu ve düşünceleri ifade etmenin de bir yoludur. Yaratıcılık temelinde şekillenen moda tasarımı için her malzemenin yeniden anlamlandırılarak karşımıza yeni bir ürün biçiminde çıkması mümkündür. Tasarımcılar günümüzde kumaş dışındaki malzemeleri de farklı biçimlerde kullanarak tasarımlar yapmakta, yeni trendler ve stillerin oluşmasını sağlamaktadır. Tekstil temelli malzemeler dışındaki malzemelerle yapılan yüzey tasarımı örneklerine, çağdaş moda tasarımında yer verildiği görülmektedir. Tekstil temelli malzemeler dışında olan konfeksiyon yardımcı malzemesi olarak bilinen çengelli iğneler, giysi tasarımında kullanılan malzemeler arasında yer almaktadır. Form, anlam, estetik bakımdan tasarımcıların dikkatini çeken çengelli iğneler, tasarım unsuru olarak kullanılmaktadır. Çağdaş moda anlayışı kapsamında çeşitli konfeksiyon yardımcı malzemeleri gerçek işlevleri dışında da kullanılmaya başlanmıştır. Düğme, fermuar ve çengelli iğne gibi giysi kapamada kullanılan malzemelerin aynı zamanda giysilerin üzerinde doku, tasarım detayı ve giysinin tamamını oluşturan temel malzeme olarak da kullanıldığı görülmektedir. Bu malzemelerin, temel kullanım amacı dışında yeni anlam ve işlevler kazanarak hem işlevsel hem de estetik olarak kullanımı dikkat çekmektedir.

Bireyler dikkat çekmek ve kendini ifade etmek için kişisel imajlarına kendi yorumlarını katmaktadır. Bu durum aynı zamanda tasarımcılar için de ilham kaynağı olmaktadır. Bu çalışmada, konfeksiyon yardımcı malzemesi olarak kullanılan çengelli iğnenin, giysilerde giysi kapama aracı, giysi süsleme ve aksesuar olarak kullanımının yanı sıra sosyal tepki ve yaratıcı tasarım kapsamında kullanımına yer verilmiştir. İşlevsel ve estetik bir malzeme olarak çengelli iğne kullanımına; Punk modası, Gotik modası, D.I.Y. projeleri ve tasarımlarında çengelli iğne kullanan çağdaş moda tasarımcılarının çalışmalarından seçilen örneklerle yer verilmiştir. Bu örnekler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çengelli İğne, Punk Modası, Gotik Modası, Kendin Yap, Moda.

SAFETYPIN USING AS AN ELEMENT OF AESTHETIC AND FUNCTIONAL DESIGN IN FASHION DESIGN

Abstract

Fashion is a situation that develops with individuals' constant desire to possess the new. The clothes are as an indicator in terms of status, wealth, psychology, political, and religious. The colour, material and design of clothes, etc., are not only design elements, but also they are a way to express people's thoughts and emotions. In fashion design, which is rooted in creativity, it is possible for every material to be reinterpreted and reimagined as a new product. Today, designers provide using different forms of fabrics and creating new trends and styles. Examples of surface design using materials other than textiles are seen in contemporary fashion design. Safetypins are one of the materials used in clothing design. Safetypins, which attract the attention of designers in terms of form, meaning and aesthetics, are used as a design element. As part of contemporary fashion trends, various garment accessories have begun to be used for purposes other than their intended functions. Buttons, zippers, safetypins used for fastening garments, are now also used as texture, design details and even as the primary material forming the entire garment. These materials, which have gained new meanings and functions beyond their primary purpose, are remarkable in terms of both functionality and aesthetics. People are using them to make for their selves style to express their personal image. This use causes new trends and new inspiration for designers. In this study, the use of safetypins as a garment material, which are used for clothes closure, for decoration, accessory as well as social reaction and creative design. The use of safetypins as a functional and aesthetic material is showcased in examples selected from the works of contemporary fashion designers who incorporate safetypins into punk fashion, gothic fashion, DIY projects and designs.

Keywords: Safetypin, Punk Fashion, Gothic Fashion, D.I.Y, Fashion.

GİRİŞ

Bireylerin giysilerindeki çeşitli detaylar yaşam ve düşünce biçimleri başta olmak üzere dini, siyasi yönelimleri ve psikolojik durumları hakkında bilgiler taşımaktadır. Giysi tasarımlarında kullanılan malzeme ve süsleme detayları da bireylerin kendilerini anlatmada kullandıkları unsurlar arasında yer almaktadır. Giysilere, aksesuarlar ve çeşitli malzemeler ile yapılan eklemelerin

kişiselleştirme, farklılaşma, belirli bir grup ya da topluluğu yansıtmaya gibi işlevleri vardır.

Karşı çıkma ya da farklılaşma amacıyla aynı düşünce biçimine sahip olan bireyler; saç, makyaj, giyim tarzı, aksesuarlar aracılığıyla görsel imajları ile dikkat çekmekte ya da kendilerine yeni imajlar oluşturmaktadır. “Görünümü ve izlenimi kapsayan imaj, elle tutulamayan ve gözle görülemeyen soyut bir kavramdır” (Bulduklu, 2015). İyi giyinmek, imaj oluşturma işlevinin yanı sıra bireye özgüven sağlayan unsur olarak öne çıkmaktadır (Bulduklu, 2015). “Kişisel imaj, kişinin kendini tanımlayış ve sunuş biçiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır” (Bulduklu, 2015). Çoğunlukla ilk izlenim sırasında kişisel imaj algısı genellikle saç, makyaj, kıyafet tercihi ve kullanılan takılar gibi görsel unsurlara göre ortaya çıkar....kişisel imaj konusunda en çok öne çıkarılan ve görsel unsurlar içerisinde en çok imaj oluşumuna katkı sağlayan şey kıyafet seçimidir (Bulduklu, 2015).

İmaj ve kişisel imajın oluşturulmasında giysiler önemli bir yere sahiptir. Bireyler modayı takip ederek ya da moda karşıtı düşünceyi savunarak, imajlar oluşturmaktadır.

“... insanoğlunun güzel ve çekici olmaya, kişiliğini ve stilini giydiği şeylerle belirtmeye olan ihtiyacını moda karşılar” (Altınay & Yüceer, 1992).

“Moda, yalnızca giysinin evrimi, toplum hareketinin tasarımı, bir fikrin gerçekleştirdiklerinin doğumu ve ölümüyle ifade edilebilmektedir” (Waquet & Laporte Marion, 1999).

“Moda toplumları etkileyen, kitlesel değişimleri körükleyen, sadece bireysel değil kültürel kodlamalarla oynayan inanılmaz bir kavram” (Barış, 2024).

“Moda, elbiselerle ilgili bir şey değildir ve hiçbir zaman da böyle olmadı. Moda insanlarla ilgilidir” (Watson, 2007).

“Veblen’ e göre modanın 3 özelliği vardır:

1. Moda, giyenin zenginliğinin bir ifadesidir.
2. Bir giyim eşyası ne kadar az kullanışlı ve işlevselse, bir üst sınıf sembolü olmaya daha yakındır.
3. Moda güne uygundur” (Kawamura, 2016).

Yapılan moda tanımlamalarında da moda yalnızca giysilerin renk, şekil ve tasarımı ile ilgili olmayıp tasarımların temelindeki fikrin; insan ve toplum ile ilgili olan duygu, düşünce, eylem ve olayların yansıtılma şekli olarak tanımlanabilmektedir.

Çağdaş moda anlayışı ve yaratıcı tasarım uygulamaları kapsamında çeşitli konfeksiyon yardımcı malzemeleri gerçek işlevleri dışında da kullanılmaktadır. Düğme, fermuar gibi giysi kapamada kullanılan çeşitli malzemelerin giysilerin üzerinde tasarım detayı olarak kullanıldığı görülmektedir. Süsleme, kapama, tutturma ve tasarım unsuru olarak kullanılan malzemelerden biri de çengelli iğnedir. Çengelli iğneler anlam, form, estetik ve işlevsellik bakımından tasarımcıların ilham aldığı bir malzeme olarak dikkat çekmektedir. Aksesuar ve takı tasarımlarında kullanımı daha çok görülmekle beraber giysi tasarımlarında da dikkat çekici örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Moda tasarımı özelinde incelendiğinde çengelli iğne kullanımı Punk modası, Gotik modası, D.I.Y. projeleri örneklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Konfeksiyon yardımcı malzemesi olarak kullanılan çengelli iğnenin tasarımcılar tarafından giysi tasarımında temel malzeme ve süsleme malzemesi olarak farklı şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Giysi üretiminde temel malzeme olarak tekstil-kumaş kullanımının dışına çıkılarak

çengelli iğnenin işlevi dışında estetik ve anlamsal özellik kazandığı görülmektedir. Moda tasarımında kullanılan tekstil dışı malzemelerin estetik, işlevsel ve anlam bakımından disiplinlerarası bir konu olarak değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında görsel incelemeler yapılmış ve giysi tasarımlarında çengelli iğne kullanan çağdaş moda tasarımcılarının malzemeye yaklaşımı ve kullanımı seçilen tasarımlar üzerinden incelenmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, 1990-2024 yılları arasında, kırmızı halı törenlerindeki giysi tasarımları arasından çengelli iğne kullanılarak oluşturulan tasarımlar, medyada çıkan fotoğrafları temel alınarak incelenmiştir. Çengelli iğneler, başta tasarımcılar olmak üzere farklı grup ve oluşumların da sıkça kullandığı malzeme olarak, moda trendleri ve tasarım biçimlerinin oluşmasında temel unsur haline gelmiştir. Moda tasarımı özelinde incelendiğinde çengelli iğne kullanımı punk modası, gotik modası, D.I.Y. projeleri örneklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Versace, Balmain, Donna Karan, Maison Margiela modaevlerinin couture tasarımlarından, çengelli iğne detaylarına yer verilen tasarımlar incelenmiştir. Moschino ve Jean Paul Gaultier vd. defilelerinde çengelli iğne detayına yer verilen tasarımlara ait görsellere de ulaşılmıştır fakat çalışma kırmızı halı törenleri ile sınırlandırıldığı için ilgili tasarımlara bu çalışmada yer verilmemiştir. Giysilerin oluşturulmasında, temel malzeme olarak çengelli iğne kullanılan tasarımlar ve süsleme detayı olarak çengelli iğne kullanılan tasarımlar olmak üzere 2 grupta incelenmiştir. Yapılan görsel araştırmalar sonucunda, çengelli iğnenin süsleme detayı olarak kullanıldığı 5 tasarım, temel malzeme olarak kullanıldığı 1 tasarım olmak üzere, toplam 6 tasarım model analizi yapılarak incelenmiştir. Medyada, tasarımlarla ilgili olarak yayımlanan haber ve yorumlara da yer verilmiştir.

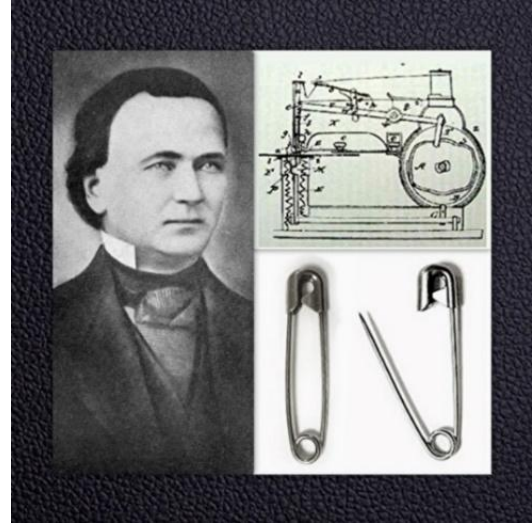
BULGULAR VE YORUM

Günümüzde kullanılan çengelli iğnelerin ilk örnekleri Antik Çağlarda kullanılan fibulalar ile benzerlik göstermektedir. Fibulaların, giysileri tutturma ve süslemenin yanı sıra kişilerin statü, cinsiyet ve mesleklerinin göstergesi olarak da kullanıldığı bilinmektedir (Tekocak, 2012).

Fibulalar M.Ö. 13. yy' da Avrupa ve Yunanistan' da kullanılmaya başlandığı Batı Ege ve Akdeniz' e kadar ulaşarak kültürel bir ifade aracı olarak kimlik yansıtmaya da kullanılmıştır. Giysileri süsleme, kapama ve statü göstergesi olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Anadolu' da Frigler döneminde metal işçiliğinin ilerlemesiyle beraber altın ve gümüş kaplamalı çeşitli tasarım detaylarının yoğun olarak işlendiği fibulaların varlığı bilinmektedir (URL 1). Fibulaların ilk kez Frigler tarafından kullanılmasının yanı sıra Frigler' den önce Mikenler tarafından İ.Ö 15. Yüzyıldan beri kullanıldığına ilişkin iddialar bulunmaktadır (Türkoğlu, 2002). Fibulaların geç Hititlerin son döneminden itibaren farklı bölge ve uluslar tarafından yaygın olarak kullanımı ve ihraç ürünü olduğuna işaret etmektedir (Türkoğlu, 2002).

Görsel 1. Antik Dönem Fibulaları

Görsel 2. Çengelli İğne

Günümüzde kullanılmakta olan çengelli iğnelerin son şekli ise Walter Hunt' a ait olduğu bilinmektedir (Görsel 2.). Elindeki tel parçasını bükerek oluşturduğu çengelli iğnenin patentini aldığı bilinmektedir (URL 2).

Tarihin çeşitli dönemlerinden itibaren kullanılmakta olan ve günümüze kadar ulaşan çengelli iğnelerin kullanım amaçları kısaca şu şekilde listelenebilmektedir:

- **Giysi Kapama:** Fermuar, düğme gibi temel olarak kullanılan malzemelere ek olarak çengelli iğne kapama amacıyla da kullanılmaktadır.
- **Süsleme:** Giysi ve aksesuarlarda tasarım detayı olarak da kullanılan çengelli iğneler özellikle Punk ve Gotik tasarımlarda ve D.I.Y projelerinde işlevsel ve tamamlayıcı unsur olarak kullanılmaktadır.
- **Aksesuar:** Çengelli iğneler ile kolye, küpe, broş gibi çeşitli takı tasarımları yapılabildiği gibi çengelli iğne formu da tasarımlarda kullanılmaktadır.
- **Giysi etiketi tutturma aracı:** Hazır giyimde ürünler mağazalarda satışa geçmeden önce etiketleme işlemi yapılmaktadır. Marka, beden, fiyat gibi bilgilerin yer aldığı karton etiketler çeşitli tekniklerle giysi üzerine tutturulmaktadır. Özellikle hassas kumaşlar üzerine tutturma işlemi çengelli iğne yardımı ile yapılmaktadır.
- **Koruyucu-Spiritüel:** Çengelli iğnenin spiritüel koruyucu olarak da kullanıldığı bilinmektedir. Giysilerin iç tarafına dışarıdan gözükmeyecek şekilde tutturulan çengelli iğnelerin nazardan koruduğuna inanılmaktadır (URL 3).

Doğu toplumlarında doğum ve sonrasında kötü ruhlardan korunmak amacıyla kadınların kullandığı fibulalar, batı toplumlarında ise kadına kadınlar tarafından verilen minnettarlık göstergesi olmuştur (Erdan, Toprak, & Sıdal Gökdağ, 2020). Çengelli iğnenin, civa ya da şap gibi, nazarı kendisine çektiğine, sivri ucuyla da kötü bakışlara karşı geldiğine inanılmaktadır (Çıblak, 2004).

- **Sosyal tepki:** Sosyal eylem olarak gelişen “safetypin” ile üzerinde çengelli iğne taşıyan birinin güvenilir, hoşgörülü ve önyargılardan uzak bir birey olduğunu simgelemektedir.

Üzerinde çengelli iğne taşıyan bir kişinin vermiş olduğu mesajlar kısaca şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bana güvenebilirsin,
- Benden sana zarar gelmez, başkasının da zarar vermesine izin vermem,
- Seni seviyor ve saygı duyuyorum,
- Rengin, ırkın, cinsiyetin, yönelimin, dinin, inanışın, engelin veya korktuğun şey ne olursa olsun seni kabul ediyorum (URL 4)

Görsel 3.Safetypin

Moda tasarımı özelinde incelendiğinde çengelli iğne kullanımı Punk modası, Gotik modası, D.I.Y. projeleri örneklerinde karşımıza çıkmaktadır.

“1970 ve 1980’ lerde Punk hareketi, düzene bir tepki olan ve geçerliliği yeni kabul edilmiş ve sözü geçen genç kültür ürünü olan provakatif bir görünüm yaratmak için vücut piercing çivileri, zincirler ve çengelli iğneler kullanmıştır” (Galton, 2015). Çivili ceketler, çivili kemerler, küpe ve yüz süslemeleri olarak kullanılan çengelli iğneler, yırtık jean pantolonlar, dağınık saç şekli Punk stilini yansıtmaktadır (Nordquist 1991 den aktaran (Crane, 2003).

Medya temsilcilerine göre Punklar, köpek tasmaları, yırtık elbiseleri, kısmen kazınmış kafaları ya da dikleştirilmiş parlak renkli saçları, bedene iliştirilmiş çengelli iğneleri ve dar boru paçalı pantolonları içeren bir tür üniforma gibi giyim tarzları ile ayrılmaktadır (Mackenzie, 2017). 1970’ li yıllarda asi giyim tarzı ve karşıt davranışlarından kaynaklı olarak, Punk hakkında olumlu görüşler bulunmamaktadır. Punk, asi giyim tarzı ile öne çıkmış olsa da Glâm’ dan 1950’ lerin rock-and-roll’ u

ve reggae gibi farklı tarzlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Asi ve eklektik görünüme sahiptirler (Mackenzie, 2017).

Bebek bezlerini tutturmak için kullanılan çengelli iğneleri Punklar, yırtılmış giysileri tutturmak için kullanmaya başlamıştır (Deveney, 2019). Tabulara karşı gelen marjinal yaklaşımları giysiler ve insan bedeni ile gösteren Punk, giysilerde özellikle D.I.Y. “*kendin yap uygulamaları*” ile yansıtmaktadır (Himam, 2024). Çengelli iğne yırtık kot ceket, deri ceket gibi alt kültür ile özdeşleşmiş giyim kodları oluşmuştur (Deveney, 2019). Bunlardan her hangi birini gördüğümüzde Punk ile çağrışım yapmaktadır.

Zandra Rhodes’ in çengelli iğneler, fermuarlar vb. Punk görünümleri “*kavramsal şıklık*” adı altında oluşturduğu koleksiyon ile dikkatleri çekmiştir (Watson, 2007). İngiltere’ de sık giyim tarzına karşı, asi bir görünüm sergileyen Punk Vivien Westwood tasarımları ile de şıklığa karşı bir görünüm yaratmıştır. Deneysel yaklaşımlarla giysiler oluşturulmakta aynı zamanda giysiler üzerine el baskısı sloganlar ve eklenen çeşitli nesneler bulunmaktaydı (Yüksel, 2017). İngiltere’ den sonra dünyaya yayılan Punk, müzik ile olduğu kadar giysileri ile de dikkat çekmiş Vivien Westwood ve Malcolm McLaren’ in moda ve müziği bir araya getirerek müzik grubu oluşturmuştur fakat grup kısa bir süre sonra dağılmıştır. Kısa bir zaman diliminde etkili olsada Punk, modanın estetik kaygılarını yıkarak Londra’ nın “*modanın yenilikçi merkezi*” olarak anılmasını sağlamıştır (Worsley, 2018). Punk’ ta kullanılan çengelli iğne, zincir vb. basit malzemeler giysilere ve vücuda çeşitli yöntemlerle tutturulmakta, vücudu ve giysileri süsleme amacıyla bireyleri ayırıştırma özelliği bulunmaktaydı. Bu malzemeler bireylerin basit el becerileri ve yaratıcılıkları ile çeşitli formlarda karşımıza çıkmıştır. Karşı oldukları toplumsal düzenin yanı sıra kapitalist sisteme olan karşıtlarını ise D.I.Y. (kendin yap) ile göstermiştir. Punk’ ın Dadaizm ve Jakie Curtis’ in yırtık ve çengelli iğneli kıyafetlerinden etkilendiği bilinmektedir (Mackenzie, 2017).

Çengelli iğneler, Punk ile öne çıksada ilerleyen süreçte farklı stillerde de kullanılan bir malzeme ve araç olarak ele alınmakta, D.I.Y. *kendin yap* projelerinde de aksesuardan giysi süslemeye kadar farklı amaçlarda çeşitli tasarımların yapılmasında kullanıldığı görülmektedir. Bireylerin elindeki malzemeyi kullanmasında hayal gücü, sahip oldukları malzemeleri değerlendirme, dönüştürme gibi amaçlarla, malzemelerin işlev ve estetik özelliklerinin bireysel ihtiyaç ve estetik algısına göre şekillendirildiği görülmektedir. “*Do It Yourself*” kendin yap olarak nitelenen çalışma türü, bireylerin el becerisi ve malzemeleri kullanma becerilerine dayalı olarak üretilen projelere verilen genel isimdir. Malzemelerin gerçek işlevi dışında yeni anlam ve işlevlerde kullanılmasını, geri dönüşüm, ileri dönüşüm, sürdürülebilirlik ve ekonomik üretim maliyeti gibi farklı açılardan değerlendirmek mümkündür.

D.I.Y. “*kendin yap*” projelerinin temelinde aynı zamanda yaparak öğrenme yer almaktadır. Tasarım alanı için malzemeye ve tekniğe farklı açılardan yaklaşım ön plandadır bu yüzden de sonucun belirsizliği de söz konusu olmaktadır. Sanatçı ve tasarımcılar için kişiye özel, özgün ürün tasarımları, kişisel üretim teknikleri, sınırsız malzeme ve teknik çeşitliliği gibi avantajları olduğunu söylemek mümkündür (Rognoli, Bianchini, Maffei, & Karana, 2015). Nesnelerin yeniden yorumlanmasında işleve takılmama, yapıbozum, kendine mal etme gibi farklı açılardan ele alınmaktadır. D.I.Y. projeleri tasarım açısından değerlendirildiğinde özellikle moda tasarımı ve aksesuar tasarımı alanlarında geniş bir uygulama alanına sahiptir.

Görsel 4. D.I.Y. Çengelli İğne Projesi 1

Görsel 5. D.I.Y. Çengelli İğne Projesi 2

Değişen tasarım yaklaşımları ile beraber giysi ve aksesuar tasarımlarında da klasik malzemelerin dışına çıkıldığı görülmektedir. Aksesuar ve takı tasarımlarında değerli malzemeler ve yarı değerli malzemelerin yanı sıra; plastik, tekstil temelli malzemeler ve hazır nesnelere yer verildiği görülmektedir. Çengelli iğnelerin broş, bilezik, küpe gibi çeşitli aksesuar tasarımlarında kullanıldığı örnekler bulunmaktadır. Çalışma kapsamında çengelli iğne özelinde bakıldığında, tutturma-birleştirme amacıyla kullanılan çengelli iğneler giysinin sırt dekoltesinde detay olarak kullanıldığı (Görsel 4.), giysinin sırt-roba kısmında çengelli iğnelerden melek kanadı deseninin oluşturulduğu görülmektedir (Görsel 5.).

Gotik başlangıçta mimari alanında ortaya çıksada zaman içerisinde edebiyat, sanat ve tasarım alanlarında da yer almaya başlamıştır. *Gotik mimari özelliklerini yansıtan siyah ve antrasit tonlu renk paletinde Kraliçe Victoria ve Elizabeth Dönemi giysi formlarının günümüze uyarlanmış aynı renklerde saç ve makyaj ayrıntılarını barındıran stildir* (Çeğindir, 2017). Japon moda terminolojine ilk olarak 1990' ların sonunda giren "Gotik" "yeni romantik tarzındaki makyaj ve giysilerle Japon pop müziğinde etkili olmuştur. Aynı zamanda Gotik& Lolita fenomenlerinin ortaya çıkmasıyla moda olmuş, müzik, film ve animasyonlarda da yer almaya başlamışlardır (Görsel 6. 7.) (Yoshinaga, 2007).

Görsel 6. Gotik Stilde Çengelli iğne Kullanımı

Görsel 7. Gotik Stilde Çengelli iğne Kullanımı
Detay

Tasarımcılar “moda” ya güncel zamana uygun ve arzu edilir bir biçimde kişilik verirler (Kawamura, 2016). Alt kültüre ait giyim, yaşam ve müzik biçimlerinin farklı bakış açıları ve yaklaşımlarla ele alınarak üst kesimin ilgisini çekecek hale getirilmesinde tasarımcılar rol oynamaktadır. Çengelli iğnelerin, giysi ve aksesuar tasarımı başta olmak üzere moda tasarımı alanında kullanımı dikkat çekmektedir. Sanatçıların ve tasarımcıların malzemelere ve çeşitli üretim tekniklerine yaratıcı bakış açısı ile yaklaşımı sonucu ele alınan malzeme ve tekniklerin yorumlandığı görülmektedir. Haute couture tasarımlarda, işlevsellikten çok estetik amaçlandığı için tasarımlar çoğu zaman avangarde olarak tanımlanmaktadır. 1990 ve 2024 yılları arasında düzenlenen, Met Gala, MTV Ödül Töreni, Grammy Ödül Töreni gibi global ödül törenlerindeki couture tasarımlar incelendiğinde, farklı yıllarda çengelli iğne unsurunun tasarımları süslemede ve oluşturmada kullanıldığı görülmektedir. Moda ve görsel basından bu tasarımların fotoğraflarına, tasarımlar ile ilgili yorumlara ve bilgilere ulaşılabilmektedir.

Görsel 8. Elizabeth Hurley, Versace Pin Dress, 1994

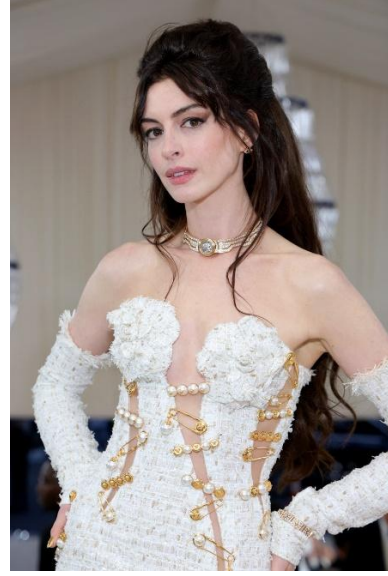
Görsel 9. Elizabeth Hurley, Versace Pin Dress, 2019

Elizabeth Hurley' in 1994 yılında bir film galasında giydiği elbisesi incelendiğinde, V şeklindeki derin göğüs dekoltesi ve sağ bedende basen hattından başlayan yırtmaç detayı görülmektedir. Altın renkli büyük çengelli iğne formundaki metal aksesuarların, elbisenin ön sağ bedeninde yan dikişte yırtmaç üzerine ve yan dikişte beden hattından bel hattına kavisli olarak uzanan kesiğe yatay olarak yerleştirildiği görülmektedir (Görsel 8.).

1994 yılında Gianni Versace tarafından yapılan tasarım 25 yıl sonra 2019' da revize edilerek tekrar tasarlanmış ve Elizabeth Hurley ile röportaj yapılmıştır (Görsel 9.). Donatella Vesace bu elbise ile ilgili olarak “Gianni bu elbiseyi kendinden emin ve kuralları çiğnemekten korkmayan bir kadın için yaptı” demiştir. Elbise derin dekoltesi, yırtmacı ve büyük çengelli iğne detayları ile dikkat çekmiş ve Elizabeth Hurley için de kariyerinde önemli gelişmelere yol açarak ünlü markaların dikkatini çekmiştir(URL 5).

Görsel 10. Anne Hathaway, Met Gala, 2023

Görsel 11. Anne Hathaway, Met Gala, 2023
Detay

Anne Hathaway' in 2023 Met Gala Töreni' nde giymiş olduğu beyaz tüvit kumaştan straplez uzun elbisenin tasarım detayları incelendiğinde; üst bedeninde sağ ve sol beden kol altından bel hattına uzanan kavisli kesiğin üzerinde ve ön ortadan sol beden diz hattı üzerine uzanan kesik üzerinde altın renkli çengelli iğneler bulunmaktadır. Elbise pazu hattına kadar uzanan eldivenlerle tamamlanmıştır (Görsel 10.).

Anne Hathaway, Versace tasarımı bu elbise ile ilgili yapmış olduğu röportajda, Donatella Versace' nin bu elbisenin tasarımını, stilistine taslak olarak gönderdiğini söylemiştir (URL 6).

Görsel 12. Kristen Stewart, MTV Ödül Töreni, 2011

Görsel 13. Kristen Stewart, MTV Ödül Töreni, 2011, Detay

2011 MTV Ödül Töreni' nde Kristen Stewart' ın giymiş olduğu Balmain elbise incelendiğinde, kırmızı mini straplez elbisenin gümüş renkli pul-boncuk ve çengelli iğneler kullanılarak tasarlandığı görülmektedir. Deri üzerine pul-boncuk ve çengelli iğnelerle hem desen ve doku hem de Rock tarzında görünüm oluşturulmuştur (Görsel 12.).

Kristen Stewart' ın elbiseyi giydiği dönemde “Alacakaranlık” dizisindeki karakteri ile özdeşleşen tarzda olsa da, elbisenin oyuncunun kendi tarzı ile uyumlu olduğu yönünde haberlere magazin basınında yer verilmiştir (URL 7). Teenvogue dergisinde, bu elbise ile bir Rock yıldızına benzetildiği ve aldığı ödüller ile övüldüğü magazin haberleri bulunmaktadır (URL 8).

Görsel 14. Dua Lipa, Grammy Ödül Töreni, 2019

Görsel 15. Dua Lipa, Grammy Ödül Töreni, 2019, Detay

Dua Lipa' nın 2019 Grammy Ödül Töreni' nde giydiği Versace tasarımı elbise incelendiğinde, mini siyah elbisenin üzerinde, asimetrik kesimli model boyu uzun 2. katmandan oluşmaktadır. 2. katman beyaz kumaştan yapılarak siyah mini elbise ile zıtlık oluşturulmuştur. Elbisenin asimetrik derin göğüs dekoltesi bulunmakta, göğüs ve basen bölgesinde altın renkli çengelli iğne formunda süsleme detayları görülmektedir (Görsel 14.).

Versace tasarımı olan bu elbise Elizabeth Hurley' in 1994' te giymiş olduğu elbiseyi çağrıştırmaktadır. Bununla ilgili olarak “ *Dua Lipa 2019 Grammy Ödül Töreni' nde Orijinal Çengelli İğneli Elbiseye Benzeyen Siyah Beyaz Bir Elbise Giydi*” şeklinde haber yer almaktadır (URL 9).

Görsel 16. Hailee Steinfeld, Met Gala, 2023

2023 Met Gala Töreni’ nde Hailee Steinfeld’ in Donna Karan elbisesi incelendiğinde; askılı, model boyu uzun, bel hattından kesik, bel hattında büzgüleri olduğu ve eteğin iç kısmında tarlatan ile desteklenerek kabarık durması sağlandığı görülmektedir. Krem rengi kumaş üzerine altın renkli çengelli iğneler ile oluşturulan desenin yarım raport görüntüsünü çağrıştıracak şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Donna Karan Modaevi’ ne ait olan elbiseyi beğenen magazin sayfaları olduğu gibi modaevinin tarzı ile bağdaştırmayan magazin sayfaları da bulunmaktadır (Görsel 16.).

Elbise üzerinde çiçek ya da ışık yansıması şeklinde desen oluşturulmasında çengelli iğne kullanılmasını beğenen Lainey Gossip online web sayfası, elbise hakkında kötü bir seçim olduğunu yazmıştır (URL 10). Style Time web sayfasında ise “*Punk Yeni Couture*” başlığı ile haber yapılmış elbisenin, oyuncunun yaşına uygun olduğu ve altın rengi çengelli iğnelerle yapılan dağınık pul görüntüsünü, gala törenine uygun bir tasarım olarak değerlendirmiştir (URL 11) .

Görsel 17. Miley Cyrus, Grammy Ödül Töreni, 2024

Görsel 18. Miley Cyrus, Sosyal Medya Paylaşımı

2024 Grammy Töreni’ nde Miley Cyrus’ un Maison Margiela tasarımı transparan elbisesinin tamamının çengelli iğnelerden oluştuğu görülmektedir. Yuvarlak yakalı, kolsuz, model boyu asimetrik, ön sol bedeninde basen hattına kadar uzanan yırtmaç detayı bulunmaktadır. Yaka, göğüs ve bel hatlarında oluşturulan tasarım detayları ile elbise “ gladyatör” çağrışımı yapmaktadır (Görsel 17.).

Miley Cyrus, sosyal medya hesabından, elbisenin yapımında 14 000 adet çengelli iğne ve Fransız antik boncukları kullanılarak oluşturulduğu bilgisini paylaşmıştır. Elbisenin yapım sürecini gösteren ve teşekkür içeren sosyal medya paylaşımı yapmıştır(URL 12). “*Miley Cyrus 2024 Grammy Ödüllerinde Altın Çengelli İğneden Yapılan Elbise Giydi*” başlığı ile haber yapan The Hollywood Reporter, “*Çıplak Elbise Görünümü*” tarzının devamı olarak yorumlanmıştır (URL 13).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında 1990-2024 yılları arasında kırmızı halı törenlerinden seçilen fotoğraflar üzerinden çengelli iğne kullanılan couture elbise tasarımları incelenmiştir ve Tablo 1’ de verilmiştir. Versace tasarımı olan 3 elbisede çengelli iğneler elbise üzerinde süsleme olarak kullanılmıştır.

Tablo 1.

Çalışma Kapsamında İncelenen Tasarımlar

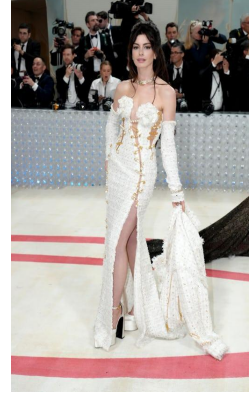
Süsleme Unsuru Olarak Çengelli İğne Kullanılan Tasarımlar

Versace, 1994

Versace, 2019

Versace, 2023

Balmain, 2011

Donna Karan, 2023

Giysi Oluşturmada Temel Malzeme Olarak Çengelli İğne Kullanılan Tasarım

Maison Margiela, 2024

1994 yılında Elizabeth Hurley’ in giymiş olduğu tasarım, 25 yıl sonra revize edilerek tekrar tasarlanmıştır. Bu elbise Elizabeth Hurley ile özdeşleştiği için 25 yıl sonra revize edilen modeli de giyerek Harper’ s Bazaar dergisi ile röportaj yapmıştır. 2019 yılında Dua Lipa’ nın giymiş olduğu elbise ve 2023 yılında Anne Hathaway’ in giymiş olduğu elbise Versace Modaevi’ nin tasarımlarında farklı yıllarda çengelli iğne detayının süsleme- aksesuar olarak kullanımına yer vermektedir. Farklı yıllarda yapılan, çengelli iğne detayına sahip elbiseler 1994’ te tasarlanan ilk elbiseyi çağrıştırmaktadır. 2011 Balmain tasarımında, deri elbisenin üzerine çengelli iğneler ile desen oluşturulmuş ve tasarımın Rock stilini çağrıştırdığı, 2023 Hailee Steinfeld’ in Donna Karan elbisesinde kullanılan çengelli iğneler “ Punk Yeni Couture” olarak değerlendirilmiş ve moda evinin tarzı ile uyumlu bulunmadığı yönünde yorumlara ulaşılmıştır. 2024 Grammy töreninde Miley Cyrus’ un Maison Margiela tasarımı elbisesinin çengelli iğnelerden oluştuğu görülmektedir. Tekstil malzeme ve dikiş tekniği kullanılmadan çengelli iğnelerin birbirine tutturulması ile oluşturulan elbisede çengelli iğneler temel malzeme olarak kullanılmıştır.

Çengelli iğneler, giysi üzerinde kapama(ılık-düğme), tutturma-sabitleme amaçlarıyla kullanılmış daha sonrasında ise çeşitli moda akımlarında Punk- DIY, Gotik başta olmak üzere giysiler üzerinde tamamlayıcı unsurlardan biri olarak kullanılmaktadır. Tekstil yüzeylerde boya, baskı, işleme, nakış, pul, boncuk dışında alternatif bir malzeme olarak, desen ve doku oluşturmaya olanak sağlamaktadır. Dikiş ve yapıştırma tekniği kullanmadan çengelli iğnelerin yüzeye tutturulmasıyla ya da belirli bir desen şablonu düzenine göre birbirine eklenmesiyle giysiyi oluşturmaktadır. Yeni stil ve trendlerin yaratılmasında bir araç olarak da kullanıldığı görülmektedir. Malzemelerin bilinen işlevi dışında, yaratıcı düşünce ile yeniden şekillendirilmesinin moda tasarımı alanında kullanımının mümkün olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altınay, H., & Yüceer, H. (1992). *Moda ve Tarihi*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- Barış, M. (2024). *Moda Psikolojisi*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Bulduklu, Y. (2015). *İmaj Yönetimi*. Konya: Literatür Academia.
- Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri*. (Ö. Çelik, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Çeğindir, N. Y. (2017). *100 Soruda Giysi Mimarisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çıblak, N. (2004). Halk Kültüründe Nazar İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 103-125. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/article/177042> Erişim Tarihi: 26.7.2024
- Deveney, L. K. (2019). Dandies, Victorians, Metalheads :Colonial legacy and African subcultures. Institute of Art, Design and Technology, Dun Laoghaire.
- Erdan, E., Toprak, G. T., & Sıdal Gökdağ, E. (2020). Doğum ve Koruyuculuk İle İlişkili Fibula-İğne Kullanımı. *Tüba-Ar*, 129-150. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubaar/article/861087> Erişim Tarihi: 19.4.2024
- Fogg, M., (2017). *Modanın Tüm Öyküsü*. (E. Gözgü, Çev.) Hayalperst Yayınevi.

- Galton, E. (2015). *Moda Tasarımında Mücevher Tasarımı*. (B. Başoğlu, Çev.) İstanbul: Literatür Yayınları.
- Himam, D. (2024). *Erken Cumhuriyet Dönemi ve 1990' lı Yıllar Arasında Türk Moda Tarihi*. İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Kawamura, Y. (2016). *Modaloji*. (Ş. Özdoğru, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mackenzie, M. (2017). ... izimler Modayı Anlamak. Hayal Perest.
- Perk, H. (2019). *Osmanlı' dan Günümüze Biçki Dikiş* (Ayrıntı Matbaası b.).
- Rognoli, V., Bianchini, M., Maffei, S., & Karana, E. (2015). DIY Materials. *Materials & Design*, s. 692-702. https://re.public.polimi.it/bitstream/11311/970258/4/DIY%20materials_11311-970258_Rognoli.pdf adresinden alındı
- Tekocak, M. (2012). Akşehir Müzesi' nde Bulunan Bir Grup Bronz Fibula. *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*(13), s. 27-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/article/383938> Erişim Tarihi: 19.4.2024
- Türkoğlu, S. (2002). *Tarih Boyunca Anadolu' da Giyim Kuşam*. İstanbul.
- Waquet, D., & Laporte Marion. (1999). *Moda*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Watson, L. (2007). *Modaya Yön Verenler*. (G. Ayas, Çev.) İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Worsley, H. (2018). *Modayı Değiştiren 100 Fikir*. (B. B. Öner, Çev.) İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yoshinaga, M. (2007). *Gothic&Lolita*. Phaidon Press.

İnternet Kaynakları

- URL 1 : <https://www.turkishtextile.org/tr/blog/287/cengelli-ignenin-icadi-fibulalar-ve-frigler>, Erişim Tarihi: 22.4.2024
- URL 2: <https://www.30eksi.com/2021/02/28/musluman-samanlar/>,Erişim Tarihi: 22.4.2024
- URL 3: <https://kulturveyasam.com/kucuk-ama-cok-onemli-8-aletin-tarihcesi/#:~:text=%C3%87engelli%20i%C4%9Fneyi%20Amerikal%C4%B1%20bir%20m%C3%BChendis,borcunu%20kapatmas%C4%B1%20i%C3%A7in%20fazlas%C4%B1yla%20yeterliymi%C5%9F>, Erişim Tarihi: 22.4.2024
- URL 4: [https://edebiyatblog.com/guvenli-alan-yaratmak-cengelli-igne-safety-pin-hareketi/#:~:text=%C3%87engelli%20i%C4%9Fne%20yani%20"safety%20pin,ki%2D%20baz%C4%B1%20dezavantajl%C4%B1%2F%20az%C4%B1nl%C4%B1k%20\(!\)](https://edebiyatblog.com/guvenli-alan-yaratmak-cengelli-igne-safety-pin-hareketi/#:~:text=%C3%87engelli%20i%C4%9Fne%20yani%20) Erişim Tarihi: 1.07.2024

- URL 5: <https://www.harpersbazaar.com/fashion/designers/a26869247/elizabeth-hurley-versace-dress/>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 6: <https://www.elle.com/culture/celebrities/a43761345/anne-hathaway-met-gala-2023-versace-dress/>, Erişim Tarihi: 14.2.2026
- URL 7: <https://fashionista.com/2023/04/kristen-stewart-2011-mtv-movie-awards-balmain>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 8: <https://www.teenvogue.com/gallery/kristen-stewart-fashion-transformation>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 9: <https://www.goodmorningamerica.com/culture/story/elizabeth-hurley-recreates-iconic-1994-versace-safety-pin-61948835>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 10: <https://www.laineygossip.com/carey-mulligan-hailee-steinfeld-met-gala-2013-in-safety-pins/>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 11: <https://style.time.com/2013/05/06/punk-is-the-new-couture-the-best-looks-from-the-2013-met-gala/slide/hailee-steinfeld/>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 12: <https://www.cinemablend.com/television/miley-cyrus-wild-grammys-dress-14-000-safety-pins>, Erişim Tarihi: 11.2.2026
- URL 13: <https://www.hollywoodreporter.com/lifestyle/style/miley-cyrus-naked-dress-gold-safety-pins-margiela-2024-grammys-1235815290/>, Erişim Tarihi: 11.2.2026

Görsel Kaynaklar

- Görsel 19. Antik Dönem Fibulaları, (Perk, 2019)
- Görsel 20. Çengelli İğne, <https://kulturveyasam.com/kucuk-ama-cok-onemli-8-aletin-tarihcesi/#:~:text=%C3%87engelli%20i%C4%9Fneyi%20Amerikal%C4%B1%20bir%20m%C3%BChendis,borcunu%20kapatmas%C4%B1%20i%C3%A7in%20fazlas%C4%B1yla%20yeterliymi%C5%9F>, Erişim Tarihi:19.04.2024
- Görsel 21. Safetypin, <https://dergio.com/20221010/guvenli-alan-yaratmak-cengelli-igne-safety-pin-hareketi>, Erişim Tarihi:1.7.2024
- Görsel 22. D.I.Y Çengelli İğne Projesi 1, <https://www.mydiycrafts.com/17-diy-safety-pin-craft-tutorials-safety-pins-life-hacks/>, Erişim Tarihi:18.7.2024
- Görsel 23. D.I.Y Çengelli İğne Projesi 2, <https://www.mydiycrafts.com/17-diy-safety-pin-craft-tutorials-safety-pins-life-hacks/>, Erişim Tarihi: 18.7.2024
- Görsel 24. Gotik Stilde Çengelli iğne Kullanımı, (Yoshinaga, 2007)
- Görsel 25. Gotik Stilde Çengelli iğne Kullanımı Detay, (Yoshinaga, 2007)
- Görsel 26. Elizabeth Hurley, Versace Pin Dress,1994, <https://www.harpersbazaar.com/fashion/designers/a26869247/elizabeth-hurley-versace-dress/>, Erişim Tarihi:11.2.2026
- Görsel 27. Elizabeth Hurley, Versace Pin Dress, 2019, <https://www.harpersbazaar.com/fashion/designers/a26869247/elizabeth-hurley-versace-dress/>, Erişim Tarihi:11.2.2026

- Görsel 28. Anne Hathaway, Met Gala,2023, <https://www.wmagazine.com/fashion/anne-hathaway-versace-dress-chanel-2023-met-gala>, Erişim Tarihi:11.2.2026
- Görsel 29. Anne Hathaway, Met Gala,2023 Detay, <https://www.wmagazine.com/fashion/anne-hathaway-versace-dress-chanel-2023-met-gala>, Erişim Tarihi:11.2.2026
- Görsel 30. Kristen Stewart, MTV Ödül Töreni,2011, <https://fashionista.com/2023/04/kristen-stewart-2011-mtv-movie-awards-balmain#gid=ci02bc82d690002453&pid=balmain-sleeveless-leather-minidress>, Erişim Tarihi:11. 2. 2026
- Görsel 31.Kristen Stewart, MTV Ödül Töreni,2011 Detay, <https://fashionista.com/2023/04/kristen-stewart-2011-mtv-movie-awards-balmain#gid=ci02bc82d690002453&pid=balmain-sleeveless-leather-minidress>, Erişim Tarihi:11. 2. 2026
- Görsel 32. Dua Lipa, Grammy Ödül Töreni, 2019, <https://metro.co.uk/2019/02/11/dua-lipa-pays-homage-liz-hurley-safety-pin-dress-wins-best-new-artist-grammys-8520029/>, Erişim Tarihi: 14.2.2026
- Görsel 33. Dua Lipa, Grammy Ödül Töreni, 2019 Detay, <https://metro.co.uk/2019/02/11/dua-lipa-pays-homage-liz-hurley-safety-pin-dress-wins-best-new-artist-grammys-8520029/>, Erişim Tarihi: 14.2.2026
- Görsel 34. Hailee Steinfeld, Met Gala, 2023, <https://www.redcarpet-fashionawards.com/2013/05/07/hailee-steinfeld-in-donna-karan-atelier-2013-met-gala/>, Erişim Tarihi: 11.02.2026
- Görsel 35. Miley Cyrus, Grammy Ödül Töreni, 2024, <https://edition.cnn.com/2024/02/05/style/miley-cyrus-gold-dress-grammys>, Erişim Tarihi: 11.02.2026
- Görsel 36. Miley Cyrus, Sosyal Medya Paylaşımı, <https://www.cinemablend.com/television/miley-cyrus-wild-grammys-dress-14-000-safety-pins>, Erişim Tarihi: 14.02.2026